

MATERIAŁY SZKOLENIOWE NT. EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ - ASPEKTY FINANSOWE

Moduł 1: Europejskie, krajowe i regionalne
programy wsparcia

Wersja 1
03 2017

Europejskie fundusze i programy

Budżet UE jest ściśle powiązany z pięcioma priorytetami strategii UE do roku 2020: zatrudnienie, inwestycje na badania i rozwój, klimat/energia, edukacja, integracja społeczna i walka z ubóstwem. Najważniejszymi instrumentami wsparcia finansującymi inwestycje z zakresu zrównoważonej produkcji, dystrybucji i wykorzystania energii na poziomie UE są **Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne**, zarządzane wspólnie przez Komisję Europejską i państwa członkowskie. Także **Europejski Bank Inwestycyjny** coraz aktywniej finansuje projekty wspierające transformację energetyczną i ochronę klimatu. Wsparcie to może w znacznym stopniu przyczynić się do lokalnej transformacji energetycznej.

Budżet UE jest ograniczony i nigdy nie będzie wystarczający by sfinansować wszystkie potrzebne inwestycje i działania, zwłaszcza za pomocą grantów.

Aktualnym celem jest stopniowe odchodzenie od grantów na rzecz odnawialnych instrumentów finansowych, takich jak pożyczki, gwarancje i innowacyjne mechanizmy finansowania. Wspierane będą przede wszystkim projekty, które są wykonalne ekonomicznie w bieżących warunkach rynkowych.

Finansowanie publiczne ma stanowić zachętę, która przyciągnie kapitał prywatny.

Źródło: Infinites European funds and sources - <http://www.energy-cities.eu/European-funds-and-programmes>

Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne na lata 2014-2020 obejmują środki dystrybuowane za pomocą programów operacyjnych wynegocjowanych z Komisją Europejską przez władze krajowe i regionalne.

Każdy program operacyjny definiuje własne cele strategiczne i priorytety inwestycyjne.

Programy operacyjne są zarządzane przez odpowiednie władze krajowe i regionalne we współpracy z Komisją Europejską.

Spośród **Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych** najwięcej środków na efektywność energetyczną jest dystrybuowanych w ramach EFRR (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) oraz FS (Fundusz Spójności):

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF)** ma na celu wzmocnienie spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej poprzez zmniejszenie dysproporcji pomiędzy jej poszczególnymi regionami. -> jednymi z ważniejszych programów wsparcia w tym zakresie są **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (INTERREG)**

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/

- **Fundusz Spójności (CF)** jest przeznaczony dla państw członkowskich, których dochód narodowy brutto (DNB) na mieszkańca wynosi mniej niż 90% średniego DNB w UE. Jego celem jest zmniejszenie dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowanie zrównoważonego rozwoju. Fundusz Spójności wspiera też projekty związane z energią i transportem, o ile przyczyniają się do ochrony środowiska poprzez poprawę **efektywności energetycznej**, wzrost wykorzystania OZE, rozwój transportu kolejowego, wspieranie intermodalności, rozwój transportu publicznego itp.

W okresie 2014-2020 z Funduszu Spójności korzystają Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Estonia, Grecja, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Republika Czeska, Rumunia, Słowacja, Słowenia oraz Węgry.

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/cohesion-fund/

Zanim przejdziemy do dalszego opisu dostępnych programów wsparcia, należy przedstawić definicje najczęstszych form finansowania inwestycji w celu ich lepszego zrozumienia:

- **granty:** fundusze dostarczane przez regiony, kraje, fundacje itp., które nie wymagają zwrotu zainwestowanych środków;
- **finansowanie kapitałowe:** własny kapitał przeznaczany przez kontrahenta na sfinansowanie wdrożenia określonych środków;
- **finansowanie dłużne:** kapitał pozyskany od innych podmiotów w formie pożyczki, gwarancji itp., który musi zostać zwrócony;

- **podporządkowane instrumenty dłużne:** forma pośrednia pomiędzy finansowaniem dłużnym a kapitałowym, mająca wypełnić lukę pomiędzy nimi ([Więcej informacji na: http://pages.stern.nyu.edu/~igiddy/articles/Mezzanine_Finance_Explained.pdf](http://pages.stern.nyu.edu/~igiddy/articles/Mezzanine_Finance_Explained.pdf) - Mezzanine Finance - NYU Stern School of Business).

Europejskie Fundusze Inwestycyjne

Europejski Fundusz na rzecz Efektywności Energetycznej (EFEE)

Europejski Fundusz na rzecz Efektywności Energetycznej (EFEE) wspiera inwestycje realizowane w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Beneficjentami są władze lokalne i regionalne, a także podmioty publiczne lub prywatne działające w ich imieniu, takie jak lokalne zakłady energetyczne, publiczni dostawcy usług transportowych, towarzystwa budownictwa społecznego, firmy świadczące usługi energetyczne itp. Inwestycje mogą być realizowane w euro lub w lokalnych walutach, przy czym w tym drugim przypadku są one ograniczone do określonego procentu. EFEE stosuje dwa rodzaje finansowania:

- **Inwestycje bezpośrednie**

Obejmują one projekty zgłaszane przez pomysłodawców, w tym przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO), firmy oferujące usługi z zakresu energii odnawialnej i efektywności energetycznej na małą skalę oraz dostawców energii działających na rynku efektywności energetycznej i OZE w krajach docelowych.

Wartość wspieranych inwestycji z zakresu efektywności energetycznej i wykorzystania wacha się w granicach 5-25 mln €.

Instrumenty inwestycyjne obejmują pożyczki priorytetowe, instrumenty podporządkowane, mechanizmy leasingowe i pożyczki forfaitingowe (we współpracy z partnerami przemysłowymi).

Możliwe są także (współ)inwestycje kapitałowe w odnawialne źródła energii w cyklu życia projektu lub pojazdy specjalnego przeznaczenia, zarówno realizowane bezpośrednio we współpracy z gminami lub podmiotami publicznymi i prywatnymi działającymi w ich imieniu.

Inwestycje dłużne mogą mieć dojrzałość sięgającą do 15 lat, a inwestycje kapitałowe mogą być adaptowane do potrzeb poszczególnych faz projektu.

Fundusz może też (współ)inwestować w ramach konsorcjum i dzielić ryzyko z lokalnym bankiem.

- **Inwestycje w instytucje finansowe**

Obejmują one inwestycje prowadzone przez lokalne banki komercyjne, firmy leasingowe i inne wybrane instytucje finansowe, które finansują lub uczestniczą w finansowaniu projektów beneficjentów końcowych (np. władz publicznych) spełniających kryteria kwalifikowalności funduszu.

Wybrane partnerskie instytucje finansowe otrzymają instrumenty dłużne o okresie dojrzałości sięgającym do 15 lat.

Instrumenty te obejmują:

- pożyczki priorytetowe
- pożyczki podporządkowane
- gwarancje

Specyfikacja:

Jedynie finansowanie dłużne, nie kapitałowe.

Financial institutions onlend to the beneficiaries of the Fund meeting the eligibility criteria to finance energy efficiency and/or renewable energy projects

Źródło: eeef European Energy Efficiency Fund - <http://www.eeef.lu/eligible-investments.html>

Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS)

EFIS jest wspólną inicjatywą Grupy EBI (Europejskiego Banku Inwestycyjnego), Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego i Komisji Europejskiej i ma pomóc w wypełnieniu aktualnej luki

inwestycyjnej w UE poprzez mobilizację kapitału prywatnego, który mógłby zostać wykorzystany do sfinansowania inwestycji strategicznych.

Przy wsparciu EFIS Grupa EBI (Europejskiego Banku Inwestycyjnego) finansuje projekty inwestycyjne mające strategiczne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego Europy, w tym przede wszystkim te charakteryzujące się wyższym poziomem ryzyka niż standardowe projekty finansowane przez EBI. Fundusz koncentruje się na następujących kluczowych sektorach:

- Infrastruktura strategiczna, w tym telekomunikacyjna, transportowa i energetyczna
- Edukacja, badania, rozwój i innowacje
- Efektywność energetyczna i rozwój wykorzystania OZE
- Projekty realizowane przez MŚP i „spółki o średniej kapitalizacji”

Więcej informacji można znaleźć na stronie:

<http://www.eib.org/efsi/how-does-a-project-get-efsi-financing/index.htm>

Prywatne źródła finansowania na rzecz efektywności energetycznej (PF4EE)

Instrument PF4EE został wprowadzony na podstawie porozumienia pomiędzy EBI (Europejskim Bankiem Inwestycyjnym) i Komisją Europejską i ma stanowić odpowiedź na ograniczony dostęp do odpowiedniego i przystępnego komercyjnego finansowania inwestycji w efektywność energetyczną. Instrument jest ukierunkowany na projekty wspierające realizację krajowych planów w zakresie efektywności energetycznej i innych programów realizujących cele efektywności energetycznej wprowadzonych przez państwa członkowskie UE.

Instrument PF4EE został wprowadzony w celu:

- zrównoważenia i wzmocnienia działalności pożyczkowej europejskich instytucji finansowych finansującej efektywność energetyczną (traktowaną jako odrębny segment rynku);
- zwiększenia dostępności finansowania dłużnego dla kwalifikujących się inwestycji w efektywność energetyczną

Instrument jest zarządzany przez EBI i finansowany z programu LIFE.

Instrument zapewnia długoterminowe wsparcie finansowe ze strony EBI (pożyczki EBI na efektywność energetyczną) oraz specjalistyczne usługi skierowane do pośredników finansowych (Mechanizm Pomocy Ekspertkiej).

Source: <http://www.eib.org/products/blending/pf4ee/index.htm>

Pomoc techniczna w przygotowaniu projektów

Rozpoczęcie realizacji projektu można poprzedzić skorzystaniem z „lżejszych” instrumentów, jakimi są **granty na pomoc techniczną** w przygotowaniu projektów. W tym przypadku finansowane są takie działania jak studia wykonalności, badania rynku, biznes plany, wykonanie audytów energetycznych czy strukturyzacja techniczna i finansowa. Innymi słowy, środki są przekazywane nie na działania projektowe, lecz na solidne przygotowanie projektu poprzez wstępne badania i analizy.

ELENA - wsparcie inwestycji w efektywność energetyczną i zrównoważony transport

ELENA jest wspólną inicjatywą EBI i Komisji Europejskiej wdrażaną w ramach programu Horyzont 2020. W jej ramach przyznawane są granty na pomoc techniczną w przygotowaniu projektów z zakresu efektywności energetycznej, wykorzystania OZE i transportu miejskiego.

Grant można wykorzystać do sfinansowania kosztów związanych ze studiami wykonalności, badania rynku, przygotowaniem programów i biznes planów, audytami energetycznymi czy strukturyzacją finansową, a także kosztów związanych z przygotowaniem procedur przetargowych, kontraktów i organizacją jednostek wdrażających projekty.

Zasadniczo ELENA wspiera przedsięwzięcia warte powyżej 30 mln EUR, realizowane przez okres 2-4 lat. Poziom dofinansowania sięga 90% kosztów przygotowania projektu. Mniejsze projekty mogą

uzyskać wsparcie, gdy są częścią większych programów inwestycyjnych. Obecnie roczny budżet programu przeznaczony na granty to około 20 mln EUR. Projekty są oceniane i wsparcie jest udzielane według kolejności zgłoszeń.

ELENA może wspierać przygotowanie różnego rodzaju inwestycji w obszarze efektywności energetycznej i rozproszonej produkcji energii, w tym przygotowanie:

- inwestycji w budynki publiczne i prywatne (w tym mieszkania socjalne), komercyjne i logistyczne,
- inwestycji w oświetlenie uliczne i sygnalizację świetlną, mające podnieść ich efektywność energetyczną;
- integracji odnawialnych źródeł energii (OZE), np. montaż ogniw PV na dachach;
- montażu kolektorów słonecznych i kotłów na biomasę;
- budowy, rozbudowy lub modernizacji lokalnych sieci ciepłowniczych/chłodniczych;
- rozwoju lokalnej infrastruktury, w tym inteligentnych sieci i technologii informacyjno komunikacyjnych;
- rozwoju infrastruktury wspierającej efektywność energetyczną, tworzenie efektywnych energetycznie środowisk miejskich oraz tworzenie powiązań transportowych.

Źródło: <http://www.bei.org/products/advising/elena/index.htm>

Horyzont 2020 (Call EE-22-2016-2017_Project Development Assistance)

Horyzont 2020 to program wspierania badań naukowych i innowacji, którego łączny budżet wynosi prawie 80 mld EUR. Środki te będą wydatkowane w okresie 7 lat (2014-2020). W ramach instrumentu PDA można uzyskać wsparcie na pomoc techniczną przy opracowaniu projektu.

Grupa docelowa:

podmioty publiczne i prywatne (np. władze lokalne, regionalne i ich zrzeszenia, publiczni/prywatni zarządcy infrastruktury, firmy świadczące usługi energetyczne (ESCO), sieci detaliczne, zarządcy nieruchomości, usługodawcy, przemysł).

Cel:

(1) uruchomienie konkretnych projektów inwestycyjnych z zakresu zrównoważonej gospodarki energetycznej oraz innowacyjnych mechanizmów finansowania (umożliwiających wykorzystanie wysokiego, do tej pory niezagospodarowanego potencjału efektywności energetycznej); (2) podniesienie wiedzy i umiejętności dot. kluczowych aspektów technicznych, ekonomicznych i prawnych

Projekty zgłaszane do programu powinny:

- prowadzić do konkretnych inwestycji rozpoczętych przed końcem realizacji projektu (np. poprzez podpisanie stosownych umów);
- charakteryzować się dźwignią 1:15 (każdy milion euro wsparcia powinien przynieść inwestycje w wysokości co najmniej 15 milionów euro);
- mieć modelowy/wzorcowy charakter i być ambitne np. pod względem ograniczenia zużycia energii czy wielkości inwestycji;
- zapewnić innowację organizacyjną w zakresie inżynierii finansowej;
- charakteryzować się wysokim potencjałem replikacji.

Źródło: Krajowe punkty kontaktowe: http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/support/national_contact_points.html

Istnieje wiele programów wsparcia finansujących różne typy działań. Wybór najodpowiedniejszego źródła finansowania projektu jest trudny, zwłaszcza dla niezawodowców. Pomocna tu może być metoda zaproponowana w ramach projektu *INFINITE Solutions* współfinansowanego z programu Inteligentna Energia dla Europy (IEE) - dla różnych rodzajów działań podano możliwe do wykorzystania fundusze lub programy.

Działania zostały podzielone na 4 główne rodzaje:

1. Działania miękkie
2. Poprawa kompetencji zasobów kadrowych
3. Pomoc przy opracowaniu projektu
4. Inwestycje

Działania miękkie

Wymiana doświadczeń, transfer wiedzy, wzajemne uczenie się, współpraca sieciowa, organizacja wydarzeń, przygotowanie strategii i planów działań w obszarze zarządzania energią i ochrony klimatu, prace badawcze, wdrażanie projektów pilotażowych i demonstracyjnych, opracowanie innowacyjnych produktów i usług, inicjatywy, modele finansowe i mechanizmy finansowania, kampanie komunikacyjne, angażowanie interesariuszy itp.

Poprawa kompetencji zasobów kadrowych

Szkolenia i działania edukacyjne, przekwalifikowanie pracowników, rozwój umiejętności, pozyskanie ekspertów, rozwój programów szkoleniowych itp.

Pomoc przy opracowaniu projektu

Przygotowanie inwestycji, zatrudnienie nowych pracowników i ekspertów, badania rynku, studia wykonalności, audyty energetyczne, przygotowanie procedur zamówień publicznych i kontraktów, strukturyzacja biznes planów itp. Koszty zakupu sprzętu nie są kwalifikowane.

Inwestycje

Modernizacja budynków, budowa nowych budynków, modernizacja/rozbudowa oświetlenia publicznego, wytwarzanie energii odnawialnej, modernizacja/rozbudowa lokalnych systemów ciepłowniczych i chłodniczych, inwestycje w kogenerację itp.

Więcej szczegółów można znaleźć na:

<http://www.energy-cities.eu/European-funds-and-programmes>

Pamiętaj!

Niezależnie od programu, w ramach którego chcemy ubiegać się o dofinansowanie, liczba zgłaszanych projektów jest zwykle większa niż ilość środków przewidzianych na ich wsparcie. Dlatego też kluczowe znaczenie ma przygotowanie dobrego wniosku projektowego, co wymaga czasu, wysiłku i pieniędzy, zarówno ze strony koordynatora, jak i partnerów.

Co może pomóc w pozytywnej ocenie projektu:

- dokładne zapoznanie się z celami i wymaganiami programu / aktualnego naboru wniosków;
- dobry pomysł na projekt i jego odpowiednie przedstawienie w kontekście celów programu/naboru;
- dobre konsorcjum i współpraca sieciowa;
- znajomość technik ZCP, tj. zarządzania cyklem projektu (programowanie, identyfikacja, formułowanie, wdrożenie, ocena i audyt).

Lista kontrolna

- dokładnie przeczytaj dokumentację programu, w ramach którego chcesz ubiegać się o wsparcie (a nie tylko dokumentację dotyczącą naboru wniosków);
- upewnij się, że twój pomysł na projekt pasuje do celów i wymogów programu / naboru wniosków;
- sprawdź, czy propozycja projektu spełnia kryteria oceny (zastanów się, co będą sprawdzać i na co zwracać uwagę ewaluatorzy);
- zweryfikuj skład konsorcjum projektu i dokładnie określ rolę każdego partnera;
- upewnij się, że opisy w poszczególnych częściach wniosku są związane i precyzyjne;
- dopilnuj, aby cele, wskaźniki rezultatu i produkty projektu były spójne i pozostawały w logicznym związku;
- zrewiduj zaproponowany plan pracy (pakiety zadań, diagram Gantta);
- upewnij się, że budżet jest spójny z planem pracy;
- poświęć dostateczną uwagę kwestiom zarządzania projektem i raportowania;
- zweryfikuj, czy przepływy pieniężne w ramach projektu oraz bilans końcowy są zrównoważone pod względem finansowym.

Sugestie dla trenerów:

Skoncentruj się na najbardziej pożądanym instrumentach wsparcia. Zwykle są to:

- granty (a)
- następnie -> instrumenty dłużne (pożyczanie) (b)
- najmniej pożądane -> granty ograniczone do pomocy technicznej (c), która powinna zainicjować dalsze inwestycje

Przykładowo, w ramach programu Horyzont 2020 przeznaczono 1 milion euro na granty na pomoc techniczną na przygotowanie inwestycji, które powinny zmobilizować inwestycje o łącznej wartości 15 milionów euro (dźwignia 1:15). Jest to jednak co innego niż uzyskanie grantu na pokrycie 85% wszystkich kosztów realizacji projektu.

Przykład

Załóż, iż organ administracji publicznej rozważa wdrożenie środków oszczędności energii w swojej siedzibie i innych posiadanych przez siebie budynkach. Chce więc zyskać pełną wiedzę na temat najważniejszych programów UE wspierających tego typu działania.

Jak powinna postąpić osoba powołana do tego zadania? Jakie programy powinna wziąć pod uwagę? Gdzie może znaleźć więcej informacji na ich temat? Wreszcie, jak zebrane informacje powinny zostać zaprezentowane w sposób syntetyczny decydentom?

Aby ukończyć ćwiczenie, zapoznaj się dokładnie z niniejszym dokumentem i załączoną do niego tabelą.

Plik Excel zatytułowany **Moduł nr 1 - Ćwiczenie** zawiera wspomnianą tabelę i jest dostępny w zasobach projektu TOGETHER.

Topic/objective	Programme/tool	Fore details	More information
a) Direct funding for the beneficiary generally through grants	European Regional Development Fund (ERDF)	http://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/	Major funding instruments: INTERREG programmes
	Cohesion Fund (CF)	http://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/cohesion-fund/	aimed at Member States whose Gross National Income (GNI) per inhabitant is less than 90 % of the EU average
b) European Investment Funds through funding to beneficiaries through debt	European Energy Efficiency Fund (eeef)	http://www.eeef.lu/eligible-investments.html	Direct investments OR investments to financial institutions who finance projects of the Final Beneficiaries
	European Fund for Strategic Investments (EFSI)	http://www.eib.org/efsi/how-does-a-project-get-efsi-financing/index.htm	Mobilises private financing for strategic investments providing funding for economically viable projects where it adds value, including projects with a higher risk profile than ordinary EIB activities
	Private Finance for Energy Efficiency (PF4EE)	http://www.eib.org/products/blending/pf4ee/index.htm	Address the limited access to adequate and affordable commercial financing for energy efficiency investments
c) Grants for technical assistance. No money for project activities but only for project development	ELENA - supporting investments in energy efficiency and sustainable transport	source: http://www.bei.org/products/advising/elena/index.htm	In this case the funding is related to feasibility and market studies, programme structuring, business plans, energy audits and financial structuring. In other words, no money for project activities but only (a minor fraction) for a sound project development through a preliminary study
	Horizon 2020 (Call EE-22-2016-2017 _ Project Development Assistance	http://ec.europa.eu/research/participants/portals/desktop/en/support/national_contact_points.html	